

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจได้เริ่มก่อตัวขึ้นในปลายปี พ.ศ. 2539 เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. 2540-2541 ต่อคนและสังคมเป็นอย่างมาก ทั้งยังส่งผลกระทบต่อไปยังประชาชนในชนบทที่ต้องรับภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และน้ำมันสำหรับเครื่องมือทางการเกษตรสูงขึ้น เป็นต้น เนื่องจากภาวะเงินเฟ้อและการเพิ่มขึ้นของค่าขนส่งและค่าสาธารณูปโภค การเลิกจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและการบริการก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานอย่างรุนแรง มีผู้ว่างงานประมาณ 2 ล้านคน และแรงงานส่วนหนึ่งกลับสู่ชนบท ในสภาพการณ์เช่นนี้รัฐบาลจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายให้สอดคล้องกับรายได้จากการเก็บค่าภาษีที่มีจำนวนลดน้อยลง และจัดสวัสดิการให้ผู้มีรายได้น้อยก็ลดลงตามไปด้วย ปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวจะนำไปสู่ปัญหาวิกฤติทางสังคมในชุมชนชนบทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาครอบครัว และปัญหาสังคมชนบท เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย 2541: 1)

ปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างชุมชนให้เป็นหนึ่งในสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็งสามารถที่จะมีส่วนพัฒนาตนเองสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ ชุมชนควรได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศเพราะหากชุมชนทั่วประเทศเข้มแข็ง จะเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืน และส่งผลให้ประเทศชาติสามารถตั้งมั่นคงได้อย่างสง่างามในอนาคต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2544: 8-10) สังคมไทยในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ของโลกทั้งในทางตรงและทางอ้อม สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ 1) ประชากร 2) การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม 3) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 4) การศึกษา 5) ปัญหาการพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมา (จินตนา สุจจันท์ 2547: 1-2)

จากแผนพัฒนาตามแนวทางของสภาพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ที่ผ่านมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (แผนพัฒนาฯ) ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) มุ่งให้คน

เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยการพัฒนาที่รัฐพยายามจัดการในการกระจายรายได้ การพัฒนาท้องถิ่น ในชนบททุก ๆ ด้าน ตามแผนแม่บทฉบับต่าง ๆ และการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทางวัตถุเพื่อ ไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความทันสมัย ความจำเป็นพื้นฐาน จากแนวความคิดเหล่านี้ที่ จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาในทุก ๆ ด้าน แต่ที่ผ่านมามีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ยังมีปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้ัญญัติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับ กระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤต เศรษฐกิจให้ลุล่วงและสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแส การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ผลการพัฒนาประเทศ ในระยะแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 สรุปได้ว่า ประสบความสำเร็จที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศ ขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี เสถียรภาพทางเศรษฐกิจปรับตัวสู่ ความมั่นคง ความยากจนลดลง ขณะเดียวกันระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก อันเนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การมีหลักประกันสุขภาพที่มีการปรับปรุง ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการลดลงของปัญหา เสพติด แต่เศรษฐกิจไทยยังไม่เข้มแข็งและอ่อนไหวต่อความผันผวนของปัจจัยภายนอก ขณะที่ ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ความยากจน และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินและความโปร่งใสในการบริหารจัดการของภาครัฐ ที่ยังต้องให้ความสำคัญ กับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง (<http://www.nesdb.go.th/plan10/book> เข้าถึง 29 มีนาคม 2551)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแผนพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ 9 พยายามพัฒนาแผนให้เกิดความสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท โดยอย่างยิ่งการลดการเกิด ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างเมืองกับชนบท แต่อย่างไรก็ตามสังคมไทยก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลง ทางสภาพทางสังคม สถาบันครอบครัวล่มสลาย ประชากรวัยแรงงานย้ายถิ่นออกจากชนบทเข้าสู่ เมือง วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปสู่การแก่งแย่งเพื่อสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของตนเอง มีการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจ เกิดค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ สิ่งของมากกว่าจิตใจ รวมทั้งวัฒนธรรมอันดีงามที่ค่อย ๆ เลือนหายไปจากสังคมไทย กลายเป็น สังคมที่อ่อนแอ นอกจากนี้ผลจากการพัฒนาดังกล่าวได้เกิดปัญหาและวิกฤตความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการใช้อย่างเกินขีดจำกัด ผลสืบเนื่องก็คือการ

เกิดสังคมที่อ่อนแอทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ (ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์ 2543: 12) ดังนั้น การพัฒนาประเทศไทยต่อมาพยายามให้ความสำคัญต่อการสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยเฉพาะแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองนั้น เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตและ สังคมในพัฒนาที่เป็นกำหนัดคุณค่ากับการดำเนินชีวิตทั้งทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของ ชุมชนหมู่บ้านในอดีต การยกย่องภูมิปัญญา ศักยภาพของชาวบ้าน และเรียกร้องกระบวนการผลิตพอ ยังชีพด้วยเทคโนโลยีแบบพื้นบ้าน อันเป็นแนวทางการพัฒนาที่มาจากฐานรากของสังคมไทยเอง อันได้แก่ ชุมชนระดับท้องถิ่น

ในปัจจุบันประเทศไทยใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ประเทศไทย ยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการ พัฒนาประเทศ แต่สถานการณ์โดยรวมเมื่อเทียบกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ถือว่าเอื้ออำนวย ต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่จะสามารถให้ความสำคัญกับเป้าหมายระยะยาวของการพัฒนา ที่มุ่งไปสู่การพัฒนาที่มีความสมดุลและคนมีความสุขได้อย่างแท้จริง จึงต้องมีการเตรียมความพร้อม ของคนและระบบ ให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และแสวงหาประโยชน์ อย่างรู้เท่าทัน โลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วน ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง (<http://www.nesdb.go.th/plan10/book> เข้าถึง 29 มีนาคม 2551)

จะเห็นได้ว่าผลกระทบจากแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมาในฉบับที่ 8 ฉบับที่ 9 และ 10 ในปัจจุบัน เราได้พบเห็นปรากฏการณ์ของการรวมตัวของคนในท้องถิ่นเป็นองค์กร เพื่อร่วมกันเรียนรู้ วิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ไขและร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหาของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดการ การแก้ปัญหาการศึกษา สาธารณสุข และปัญหาสังคมอื่น ๆ ได้กำหนดความมุ่งหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น 2540: 3)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทของไทย ได้ส่งผลกระทบต่อที่สำคัญต่อการสืบทอด ภูมิปัญญาของชุมชน อย่างน้อย 2 ประการ (นภากาศ หะวานนท์ และคณะ 2550: 22-23) คือ ประการแรก แนวทางการพัฒนาของไทยที่ผ่านมา ทำให้คนชนบทมีแนวโน้มจะมองการค้ารงชีวิต อยู่ในภาคเกษตรกรรมในแง่ลบ เพราะเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อดินฟ้าอากาศหรือการขายผลผลิต ทางเกษตรได้ในราคาต่ำ และยังมองว่าการดำรงชีวิตอยู่ในภาคเกษตรเป็นทางเลือกที่เสียเปรียบ สำหรับคนในปัจจุบัน คนชนบทจำนวนมากจึงปฏิเสธที่จะให้คนรุ่นลูกดำเนินชีวิตตามแบบอย่าง ที่พ่อแม่เคยเป็น และพยายามใช้ระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้ เป็นเครื่องมือในการทำให้คนรุ่นใหม่ ได้งานอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งถูกมองว่าเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและมีเกียรติ ดังนั้น การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน จากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูก จึงกระทำ

อย่างมีข้อจำกัด และมีส่วนสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากมองไม่เห็นความสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ประการที่สอง แนวทางการพัฒนาที่ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เทคโนโลยีในการผลิต การจัดระบบสินค้าเชื่อ ระบบการแลกเปลี่ยนแรงงาน ระบบตลาด ระบบการดูแลจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น หากแต่ใช้การนำเอาเครื่องมือ อุปกรณ์ ความรู้ และทักษะ จากภายนอกชุมชนเข้ามาสู่ชุมชน มีส่วนสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนละเลยการปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาที่เคยมีมาแต่เดิมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หากแต่รับเอาสิ่งใหม่จากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน ทำให้ภูมิปัญญาชุมชนซึ่งเคยเป็นสายใยเชื่อมโยงคนในชุมชนให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน หดความสำคัญลง ทำให้ชุมชนมีความอ่อนแอเพราะคนมีแนวโน้มจะมีชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ และดำรงชีวิตโดยพึ่งพิงระบบภายนอกสูง

นอกจากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย จะมีผลทำให้กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน จำกัด มีจุดเน้นอยู่ที่การศึกษาในระบบ ละเลยการถ่ายทอดและปรับเปลี่ยนภูมิปัญญาของชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป แล้วการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรม ได้พยายามขยายตลาดบริโภคภายในประเทศให้มากขึ้น การกระตุ้นให้มีการบริโภคสินค้าต่าง ๆ ที่ไม่เคยเป็นที่ต้องการมาก่อนได้กระทำในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขยายตลาดให้เข้าถึงมือประชาชนได้ง่ายขึ้น หรือการโฆษณาสินค้าผ่านสื่อต่าง ๆ หรือการใช้วาทกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนที่ยั่งยืน คนในเมือง หรือคนที่เจริญแล้ว มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะที่เรียกว่า “บริโภคนิยม” ขึ้นในสังคมไทยโดยทั่วไป ซึ่งรวมถึงคนชนบทด้วย สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ชุมชนไทยจำนวนมากมีความต้องการสินค้าที่ผลิตจากภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ต้องการเงินมากขึ้น ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้คนพยายามเพิ่มผลผลิตด้วยการลงทุนให้มากขึ้น นำไปสู่ภาวะที่ต้องพึ่งพิงเงินทุน เทคโนโลยี และตลาด จากระบบซึ่งชาวชนบทมีอำนาจต่อรองในระดับที่ต่ำลงทุกที่ ชุมชนในที่นี้อาจหมายรวมถึงหมู่บ้านมากกว่า 1 หมู่ โดยหมู่บ้านเหล่านี้จะดำเนินกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน อาจไปวัดหรือใช้แหล่งน้ำร่วมกัน

ความเข้มแข็งในทางวัฒนธรรมของชุมชน อาจดูได้จาก ความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญา มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีการสืบสานภูมิปัญญาความรู้ ชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพ ภูมิปัญญา และมีความภาคภูมิใจในชุมชน การศึกษานี้ได้เลือกศึกษาชุมชนที่มีสามารถปรับตัว จนสามารถสร้างความเข้มแข็งมาได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ความหลากหลายของชุมชนที่เลือกมานี้จะช่วยในทฤษฎีที่สร้างขึ้นมามีอำนาจในการอธิบายสูง ชุมชนที่มีเศรษฐกิจแบบเพียงพอ คือมีการผลิตที่มีการพึ่งพิงปัจจัยในการผลิตและตลาดภายนอกน้อย

ที่ตำบลท่าบอง เป็นพื้นที่ชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มีแหล่งน้ำ ต้นไม้ขนาดใหญ่พรรณหลากหลายชนิด มีการทำอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำน้ำตาลโตนด เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น และคนในชุมชนอาศัยอยู่อย่างเรียบง่าย รักสงบ มีความสามัคคี มีความร่วมมือกันทำกิจกรรมของชุมชน เช่น กองทุน กลุ่มแม่บ้าน งานบุญงานกุศล งานพิธีต่าง ๆ ของชุมชนท่าบอง เป็นต้น ตำบลท่าบองแห่งนี้ ได้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากมายในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยกล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านได้ นั่นก็คือตาลโตนดหรือต้นตาลโตนด ในต้นตาลโตนดเป็นพืชที่มีคุณค่ายิ่ง ใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วนของต้นตาลโตนด เช่น ทำน้ำตาลแว่น น้ำตาลปึก น้ำตาลสด ทำน้ำส้มตาลโตนดแทนน้ำส้มสายชูไว้ใช้ปรุงอาหาร หรือกลั่นทำเหล้า ส่วนผลใช้ทานสดหรือแปรรูปก็ได้ จาวตาลสามารถนำมาแปรรูปเป็นจาวตาลเชื่อมได้ ส่วนลำต้นใช้ทำเฟอร์นิเจอร์เครื่องจักรสาน และส่วนใบตาลยังสามารถใช้มุงหลังคาได้อีกด้วย เป็นต้น นับว่ามีประโยชน์และคุณอนันต์มากมาย เป็นต้น

นับได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติในตำบลท่าบองที่ได้จากต้นตาลโตนดที่กล่าวมานี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาอาชีพจากการใช้ทรัพยากรจากตาลโตนดมาแปรรูปการผลิต นั่นก็คือ อาชีพการทำน้ำตาลแว่น ในการประกอบอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่าบองนี้ได้มีการทำกันมานานแล้วสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษและทำแบบครอบครัวกันมานานในอดีต จนได้มีการรวมตัวกันทำเป็นกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่าบอง ทำกันเป็นกลุ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 และเป็นกลุ่มแรกที่รวมตัวกันในกลุ่มอาชีพของตำบลท่าบอง โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่าบอง และต่อมาได้มีการผลิตเรื่อยมาจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ของตำบลท่าบองในปี พ.ศ. 2545 และยังคงดำเนินกิจกรรมการทำอาชีพน้ำตาลแว่นมาจนถึงปัจจุบัน (สุนีย์ ชัยโชติ สัมภาษณ์ วันที่ 3 มกราคม 2551) ส่วนกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นที่เป็นกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นมาอีก 2 กลุ่มในปี พ.ศ. 2547 คือกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นบ่อสีก็๊กและกลุ่มน้ำตาลแว่นบ้านลาด สองกลุ่มนี้มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพ แต่เวลาทำน้ำตาลแว่นจะต่างคนต่างทำหรือทำแบบครอบครัว ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่าบองที่การทำน้ำตาลแว่นนี้ จะรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่น โดยผู้นำกลุ่มนางสุนีย์ ชัยโชติ และชาวบ้านตำบลท่าบองที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม จะมีส่วนร่วมกันตลอดในการทำน้ำตาลแว่นมาแปรรูปในการผลิต ประกอบกับเป็นอาชีพที่ได้ทำกันมานาน จนมีความชำนาญและประสบการณ์ในการทำน้ำตาลแว่นอย่างดีและมีคุณภาพ ส่วนการจำหน่ายแต่เดิม ทำขายตามงานบุญ งานกุศล หรืองานวัดตามเทศกาล ในตำบลท่าบองหรือทางชุมชนมาเชิญไปให้ความรู้ในสถานที่ต่าง ๆ (สุนีย์ ชัยโชติ สัมภาษณ์ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2551) และในการรวมตัวกันทำเป็นกลุ่มนี้สมาชิกมีความคิดที่จะขยายการตลาด ไปพื้นที่ใกล้เคียงและสู่เมืองสงขลา หาดใหญ่ ระโนด ต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัยว่า มีเงื่อนไขใดบ้างที่เป็นประเด็นปัจจัยในการเกิดกลุ่มอาชีพ น้ำตาลแว่นและสามารถรวมกลุ่มกันมาได้จนถึงปัจจุบัน จนทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบได้ และจากการที่ในกลุ่มสมาชิกมีการทำเป็นกลุ่มร่วมกัน และช่วยเหลือกันเอง จะเป็นประเด็นปัจจัยหรือไม่ หรือจากผู้นำกลุ่มหรือไม่ หรือจากการรวมตัวกัน อย่างเข้มแข็งหรือไม่ หรือเกิดจากเงื่อนไขใดเกิดขึ้นมาได้อย่างไร และเกิดการเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายของสมาชิกของกลุ่มนี้ได้หรือไม่อย่างไร ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นของตำบลท่านบนี้ได้ โดยการศึกษาวิจัยนี้จะใช้วิจัยแบบเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จะพรรณนาตามข้อมูลที่ได้มาในการศึกษาวิจัย ซึ่งผลการวิจัยนี้นำไปสู่การอธิบายเงื่อนไขของการเกิด ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบได้ และสามารถนำไปอธิบายการเกิด ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดขึ้น ในบริบทสังคมภาคใต้ต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยศึกษาเรื่องเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ น้ำตาลแว่นตำบลท่านบ อันนำไปสู่การเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพนี้ได้ โดยผู้ศึกษาวิจัย ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้เอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการลงศึกษาวิจัย ในตำบลท่านบมาเป็นเวลาพอสมควรมารวบรวมกัน แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล การศึกษาวิจัย หาเงื่อนไขหรือสาเหตุต่าง ๆ ของการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่น ตำบลท่านบว่ามาจากเงื่อนไขใดหรือในมิติใดบ้าง หรือด้านไหนบ้างที่เกี่ยวข้อง ที่จะเป็นประเด็น ปัจจัยของเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง และสามารถทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ น้ำตาลแว่นตำบลท่านบได้ และได้นำจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่น ชาวบ้าน ชุมชนท่านบ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลศึกษาวิจัยจากบริบทชุมชนและการสังเกตการณ์ในพื้นที่ ท่านบ และได้นำทฤษฎีการพึ่งตนเองแบบพัฒนาของชุมชนชนบท (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2542: 94) ในรูปแบบ TERMS (T=Technology, E = Economic, R = Natural Resource, M = Mental, S = Socio-cultural) คือ 1) เทคโนโลยี (T) คือ มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น 2) เศรษฐกิจ(E) คือต้องมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินหรืออย่างพอเพียง 3) ทรัพยากรธรรมชาติ (R) คือ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ อากาศ พอได้พึ่งพาอาศัย เป็นต้น 4) จิตใจ (M) คือ มีจิตใจที่เข้มแข็งและแน่วแน่ที่จะพึ่งตนเองได้ และ 5) สังคมวัฒนธรรม (S) ที่กล่าวมาหาการเกิดความเข้มแข็งด้วย และสามารถพัฒนากลุ่มอาชีพ น้ำตาลแว่นได้หรือไม่ หรืออาจเป็นเพราะการมีคนจำนวนหนึ่งที่สมัครสมานสามัคคีกัน มีผู้นำ ที่เข้มแข็ง มีค่านิยมและอุดมการณ์ส่งเสริมการพึ่งตนเองจากที่อธิบายหรือไม่ที่จะหาว่ามีเงื่อนไข ใดบ้างที่ทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งได้ รวมถึงการวิเคราะห์จากการใช้เครื่องมือในการวิจัย จากการลงศึกษาวิจัยกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นของตำบลท่านบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยของ การศึกษาเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวน ตำบลท่าบอง ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาถึงบริบทชุมชน กลุ่มอาชีพน้ำตาลแวน และสมาชิกของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวน ตำบลท่าบอง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาว่ามีเงื่อนไขใดบ้าง ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวน ตำบลท่าบอง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เงื่อนไขที่เป็นประเด็นปัจจัยจากการศึกษาวิจัยนี้ จะสามารถหาความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวน และสามารถหาการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลท่าบองได้อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลท่าบองอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาจมีเงื่อนไขที่จะเป็นประเด็นปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ หรือในการศึกษาวิจัยนี้ได้ผลที่ได้มาปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมตามการสรุปผลจากการศึกษาวิจัย และการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะสามารถนำไปสู่เงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวน ตำบลท่าบอง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลท่าบอง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ด้านสถานที่ รูปแบบ ลักษณะของเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งไว้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาวิจัยจะเป็นผู้ลงพื้นที่ศึกษาวิจัย เก็บข้อมูลด้วยตัวเอง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลท่าบอง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา การศึกษาวิจัยนี้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากสมาชิกในกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลท่าบอง ชุมชน

ตำบลทำนบ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลทำนบ ในการสัมภาษณ์เจาะลึกของการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาวิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตัวเอง ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย และคำถามใดที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่เข้าใจ ผู้ศึกษาวิจัยจะอธิบายให้เข้าใจ อย่างง่าย ๆ ซึ่งการสัมภาษณ์นี้มีผลดี คือ เป็นการสื่อสารสองทางและ ข้อมูลที่ได้นำจะเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง เพราะจากการลงพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยมาเป็นเวลานาน ในการเก็บข้อมูล ของการช่วยงานวิจัยอื่นที่ผ่านมาในพื้นที่ตำบลทำนบ ทำให้มีความเป็นกันเอง ความผูกพันกับ ชุมชนทำนบ และด้วยความเรียบง่ายทุกครั้งในการลงพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยอย่างไม่เป็นทางการและ โดยธรรมชาติของระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ เปรียบเสมือนดังญาติมิตรกัน ดังนั้นจึงทำให้ ผู้ถูกสัมภาษณ์ไว้วางใจให้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและถูกต้อง การสัมภาษณ์นี้ผู้ศึกษาวิจัยเลือกใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์สามารถที่จะแสดงความคิดที่อิสระออกมาได้ เพื่อให้สมาชิก ในกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลทำนบ ตอบได้ตรงประเด็นในการสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์ จะถามเกี่ยวกับในเรื่องทั่วไป เกี่ยวกับสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรค ความคิดเห็นหรือข้อคิดเห็น ต่อการเกิดความเข้มแข็งในกลุ่ม เงื่อน ใจที่เป็นประเด็นปัจจัยของความเข้มแข็งและการเกิดความเข้มแข็ง ของกลุ่ม เงื่อน ใจต่าง ๆ ของการเกิดกลุ่มหรือการรวมกลุ่ม ที่นำไปสู่ผลสรุปของการเกิดความเข้มแข็ง หรือความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลทำนบ และข้อเสนอแนะในเรื่องของเงื่อน ใจการเกิด ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลทำนบ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษานี้ มีข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษาวิจัย 3 ประการคือ

1. เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนของตำบลทำนบ อำเภอสิงหนคร จังหวัด สงขลา
2. การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จะพรรณนาตามข้อมูลที่ได้นำมา และมีการ ปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมผลสรุปตามผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลทำนบ
3. การสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้มีความเชื่อถือได้ จากการที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก ในรูปแบบกลุ่มหรือรายบุคคล และจากการลงพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง จนได้ผลการศึกษาวิจัย ของเงื่อน ใจการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแวนตำบลทำนบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ให้ความหมายของคำว่า นิยามศัพท์เฉพาะ ในการศึกษาวิจัยของเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบไว้ดังนี้

1. **บริบท** หมายถึง สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์หนึ่ง เรื่องหนึ่ง ประเด็นหนึ่ง ในชุมชนตำบลท่านบและกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบ เช่น การศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน บริบททางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น เพื่อจะได้เข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนท่านบและกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นของตำบลท่านบ ซึ่งล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นปัจจัยของการนำไปสู่เงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบได้ต่อไป

2. **ความเข้มแข็งของกลุ่ม** หมายถึง การที่กลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบมีความเข้มแข็งกันในการรวมกลุ่มกันมานาน การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน การที่สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมกันในการตัดสินใจร่วมกัน มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเองเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และร่วมกันจัดการแก้ปัญหาของกลุ่มในทุก ๆ เรื่องให้ผ่านไปได้ด้วยดีเสมอมา หรือโดยเข้าร่วมกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์เดียวกันที่ชัดเจน การรวมกลุ่มจะนำไปสู่ความเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่น ทำให้มีพฤติกรรมร่วมกันปฏิบัติอย่างเข้มแข็งและเป็นการเกิดกลุ่มที่ยั่งยืน มีพลังถาวรที่จะดำเนินกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มตลอดไป

3. **กลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่น** หมายถึง กลุ่มคนหรือสมาชิกในกลุ่มอาชีพที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นในตำบลท่านบ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เพื่อพัฒนาอาชีพให้ดำเนินการ ไปด้วยความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และเพื่อพัฒนาชุมชนได้

4. **ชุมชน** หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันในตำบลท่านบ สัมพันธ์กันด้วยความสนใจ ผลประโยชน์ หรือความเชื่อ เผ่าพันธุ์ อาชีพ ปัญหาเดียวกัน คล้ายกัน มีส่วนร่วมกัน และมีความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบไม่เป็นทางการหรือตามธรรมชาติ

5. **การพึ่งตนเอง** หมายถึง ความสามารถของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นที่จะช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระแก่สังคมหรือพึ่งพิงจากภายนอก มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต เป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตที่เป็นอิสระ มีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีสิ่งจำเป็นอยู่แล้ว มีปัจจัยสี่พอเพียง เป็นความพร้อมของชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

6. **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในกระบวนการผลิต การบริหารจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการ คน ทุนของกลุ่มอาชีพ น้ำตาลแว่นตำบลท่านบ

7. **พอเพียง** หมายถึง สมาชิกในกลุ่มน้ำตาลแว่นสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในกลุ่มอาชีพ โดยไม่ต้องรื้อถอนในทุนการผลิตของอาชีพที่ทำอยู่ การดำเนินชีวิตอยู่ในความพอเพียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยจะนำไปสู่การเกิดความเข้มแข็งและเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบได้ และเงื่อนไขการเกิดความเข้มแข็งนี้สามารถนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพน้ำตาลแว่นตำบลท่านบได้อย่างยั่งยืนและตลอดไป ส่วนผลการศึกษาวิจัยที่ได้ จะเป็นแนวทางความเข้มแข็งแก่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้ และสามารถนำผลสรุป ปัญหา ข้อเสนอแนะ ที่ได้ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแก่กลุ่ม กลุ่มอาชีพ ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นได้

